

Osasto

Laatija: Pekka Nieminen, Netum Oy

Tunnuskäytänteet julkisessa hallinnossa -työryhmän aloituskokous

Aika	16.6.2017 klo 9-11	
Paikka	VM Mariankatu, nh. Jakovara	
Osallistujat paikalla	Mikael Vakkari, Helsingin kaupunki Markus Rahkola, VM (etänä) Sami Tikkanen, Vihdin kunta Markus Merenmies, Kansallisarkisto orbjörn Lundkvist, Kansaneläkelaitos Miina Pelkonen, Maanmittauslaitos Joonas Mäkinen, Opetushallitus Saija Ylönen, Tilastokeskus Petri Roponen, VRK Jessica Parland-von Essen, CSC Pekka Nieminen, Netum Oy	puheenjohtaja varapuheenjohtaja jäsen jäsen jäsen varajäsen jäsen jäsen jäsen jäsen jäsen sihteeri
Osallistujat ei paikalla	Juha Hakala, Kansalliskirjasto Satu Sorvali, Kansallisarkisto Janne Juhala, Trafi Päivi Karkkola, Trafi Veijo Pätynen, Maanmittauslaitos Katarina Repo, Opetushallitus Jari Lehtonen, THL varalla Nina Wiiala (->Marko Latvala) Jouni Tuominen, Helsingin yliopisto Suvi Remes, VM (lomalla) Anne Kauhanen-Simanainen	jäsen varajäsen jäsen varajäsen jäsen varajäsen jäsen jäsen varajäsen (kts. esittely) jäsen VM-rooli VM-rooli

Valtiovarainministeriö on asettanut Tunnuskäytänteet julkisessa hallinnossa -työryhmän Yhteinen tiedon hallinta -hankkeeseen. Määräaikaisen asiantuntijatyöryhmän toimikausi on 1.6.2017 – 31.12.2017.

1 Kokouksen avaus

Työryhmän puheenjohtaja Mikael Vakkari avasi kokouksen 09:10.

2 Työryhmän esittely ja järjestäytyminen

Puheenjohtajan johdolla esiteltiin paikalla oleva työryhmä.

VRK:n osalta Nina Wiiala ei ole enää VRK:n palveluksessa, hänet korvaa varajäsenenä jatkossa Marko Latvala.

3 Hankkeen esittely

Puheenjohtaja esitteli työryhmän toimeksiannon ja tavoitteet sekä aikataulun.

Markus Rahkola totesi, että VM:n rooli hankkeessa on toimia päältäkatsojina. VM:n henkilöitä tässä ovat hänen lisäkseen Suvi Remes ja Anne Kauhanen-Simanainen sekä järjestelyiden suhteen Pauliina Komulainen.

Hankkeen pohjana on asettamiskirje.

Tavoitteena on raportti tai muistio, jonka sisältöä ovat:

- Selvittää nykytila
- Määrittää käytännöt
- Laatia ehdotus tunnisteiden tuottamiseen, hallintaan, tulkintaan
- Nimetä vastuutahot
- Tunnistaa kehittämistarpeet
- Kuvata tunnisteiden muodostaminen

Henkilöön liittyvät tunnisteet on rajattu hankkeen ulkopuolelle.

Tavoitteena ovat sellaiset sähköiset prosessit, joiden avulla kerran kerättyjä tietoja ei tarvitsisi (eikä saisi!) kerätä uudelleen. Siirryttäessä prosessissa vaiheesta toiseen ja viranomaisesta toiseen, olisi samassa prosessissa jo aiemmin kerätyt tiedot hyödynnettävissä rajapintojen avulla seuraavassa vaiheessa prosessissa.

Esimerkiksi asialle tarvittaisiin pysyvä kansallinen tunniste, kun asia siirretään esim. viranomaisesta toiselle (tiedonhallinnan yleislaki).

Ohjaavana säädöksenä on laki julkisen tietohallinnon ohjauksesta. Laki ei kuitenkaan ole kovin selvä sen suhteen, mitä siinä mainitut yhteentoimivuuden kuvaukset ja menetelmät ovat. Jos tunnisteet laskettaisiin näihin kuuluvaksi, säädöspohja tunnisteille tulisi lain kautta ja niiden vieminen käyttöön olisi helpompaa.

Materiaali jaellaan julkict-wikin kautta (<https://wiki.julkict.fi/julkict>). Pääsääntöisesti kaikki hankkeessa tuotettava sisältö on julkista. Sivustoon tai materiaaliin liittyvissä kysymyksissä auttaa sihteeri.

4 Sisällöstä keskustelu

Keskusteltiin hankkeen sisällöstä, tehtävistä, pohjamateriaalista, tuotoksista ja tavoitteiden saavuttamisen edellytyksistä. Keskustelun perusteella haettiin yhteisymmärrystä siitä, mitä hankkeessa voi ja on järkevää tehdä.

1. Mitä ovat pysyvät tunnisteet?

Määritelmä ja käsitelmä:

Yksilöivän (teknisen, sisäisen) tunnisteiden ohella usein on tarve selkokieliselle (luonnolliselle) tunnisteelle. Luonnollisia tunnisteita voi olla useita esimerkiksi toimialakohtaisia ja osaan tunnisteista liittyy säädöspohjaa. Voi myös olla useita luonnollisia tunnuksia, joihin liittyy useita teknisiä tunnuksia.

Tunnisteisiin liittyen voisi olla hyödyllistä laatia käsitelmä.

Tunnisteiden ilmaisuvoima on usein riippuvainen luonnollisesta tunnisteesta, mutta niiden yleinen käyttöönotto edellyttäisi paljon lainsäädäntöä ja sitä kautta paljon kustannuksia.

Mitä tämä tarkoittaisi hankkeen kannalta?

Jos käsitellään molempia, niin niiden väliset yhteydet pitäisi olla hallittavissa. Toisaalta voisi olla järkevämpää miettiä lisäkerrosta, jolla eri (tekniset) tunnisteet yhdistettäisiin ilman, että on olemassa erillistä "kattotunnistetta". Alussa voitaisiin keskittyä teknisiin tunnisteisiin, jotka jatkossa sillataan tai yhdistetään luonnollisiin tunnisteisiin.

Asianhallintaa ja asian tunnistetta voisi käyttää casena tähän hankkeeseen. Miten tapahtuu tunnisteiden myöntäminen ja luominen? Miten esimerkiksi käyttöavaruudet varataan hallinnonaloille?

Myös koodistoilla, koodeilla ja käsitteillä pitäisi olla tunnisteet. Nämäkin voisivat olla caseina tässä hankkeessa. Tähän liittyen tarkistettava, mitä FinnOnto tarjoaa jo tällä hetkellä.

Tunniste on yhteentoimivuuden kuvaus ja määrittäminen, jonka vastuutahot tulevat tiedonhallintalain kautta.

Valmiiksi varattujen tunnisteblokkien käyttö helpottaisi tunnisteiden luontivaihetta. Esimerkiksi museoilla on käytössä Museum-iD, joka toimii museo-objektin uniikkina tunnisteena. Kansalliskirjastolla on käytössä resolver-palvelu.

JHS-suositus OID:sta on olemassa. Oppija-numerossa on OID-pohja (sama algoritmi kuin pankeilla), jossa käytetään OID:n solmutusta, jolla saadaan uniikit numerot. Tietojärjestelmissä on aina omia sisäisiä tunnisteita (guid jne).

Toimialariippuvuus ja -riippumattomuus:

Millä aloilla on jo nyt toimivia käytäntöjä? Miten pitkälle nykyiset käytännöt riittävät? Kaikilla hallinnonaloilla omat käytännöt, jotka eivät yhteensopivia keskenään. Nämä käytännöt ovat yleensä syntyneet tarpeeseen, joten niitä ei tässäkään kannata lähteä pakottamaan toiseen muottiin. Täysin uusia käytäntöjä tuskin kannattaa lähteä luomaan ja kokonaan toimialariippumattoman käytännön löytäminen on varmasti hyvin hankalaa. Pitäisi pystyä sopimaan yhteiset käytännöt ja käsittelysäännöt riittävällä ja riittävän yleisellä tasolla.

Tunnisteilla on myös elinkaari. Tunniste voidaan jäljittää tiedon syntymiseen saakka (esim. henkilöllä varsinainen syntyminen). Tunnukset pitäisi luoda tai synnyttää heti alusta. Elinkaareen kuuluu peruselinkaari, käsittelysäännöt ja yhteinen hallintaprosessi. Elinkaaren loppuun liittyy se, miten toimitaan arkistointi- ja hävitysvaiheissa. Tunnisteiden historiatiedot täytyy käsitellä ja säilyttää jollain tavalla. Haasteena on yhteisten käsittelysääntöjen tai hallintaprosessin luominen. Tässäkin tapauksessa asian tunniste voisi olla yksi hyvä esimerkki.

Yhteiset tunnisteet tukevat myös datan avaamista.

2. Keskeisiä painopisteitä

Tarvitaan raamit sille, mitä tässä nyt pitäisi tehdä.

Keskeisiä asioita ovat tiedonvaihto organisaatioiden välillä, tunnisteiden linkittäminen keskenään, kytkentä- ja resolveripalvelut.

Miten tieto yksilöidään ja miten varmistetaan yhteentoimivuus? Esimerkiksi miten tunnistetaan onko eri organisaatioilla sama asia? Joskus asiaan liittyvät tunnisteet siirtyvät asian mukana, joskus eivät. Joskus on olemassa luontevasti sitovia avaimia (esim. hetu). Tämä ei olisi sinällään välttämätöntä,

jos (tekniset) tunnisteet olisi linkitetty, kuten ylempänä on kuvattu, koska tämä toimisi vaihtoehtona yhteiselle tunnisteelle. Linkitys pitäisi olla yleisesti käytössä oleva palvelu.

Sen lisäksi, että asioita välitetään organisaatiolta toiselle, niitä myös voidaan käsitellä näissä samaan aikaan. Tällöin välittämiseen liittyvä tiedonvaihto ei ole keskeisin asia (tai se ei riitä), vaan asiat täytyy tunnistaa jatkuvasti samoiksi.

Tunnisteiden kypsyystaso vaihtelee. Keskitetään tunnistamaan kypsyystasoja menettelyille ja määrittämään nykyiset palvelut ja käytännöt. Erottelu sille, onko kyseessä "master-tieto", eli onko tiedolla joku koti, joka määrittelee tunnisteiden, vai onko kyseessä "jaettua tietoa", jolla on vain yleinen tunniste (keskitetty/hajautettu malli), joka pitäisi saada jostain riittävän helpolla tavalla.

Mitkä ovat sellaisia (asioita, kohteita), joita oikeasti on tarve liikutella tai josta olisi eniten hyötyä? Tunnisteisiin liittyen on useita "blokkeja", joilla on erilaiset kypsyystasot. Tähän voitaisiin määritellä 2 tai 3 eri kypsyystasoa. Nämä blokit pitäisi tunnistaa ja käydä läpi. Yksi tällainen blokki olisi juuri julkisen hallinnon asianhallinta. Mikael:

Tunnisteiden luomiseen hajautettu / keskitetty malli?

Tärkeimmät asiat tunnisteiden luomisessa ja elinkaareissa
erottelu niihin joille voidaan tunnistaa selkeä vastuutaho vs. ei selkeät / yhteiset

Nykytilaselvitys voitaisiin toteuttaa kyselyllä siitä, millaisia tunnisteita ja käytäntöjä on käytössä. Tämä kysely voisi tulla VM:n kautta, jolloin olisi oletettavaa, että vastauksia saataisiin paremmin. Kyselyn sisältöä:

- Mitä yhtenäisiä käytäntöjä on eri hallinnonaloilla?
- Mitkä tunnisteet ovat toiminnalle tärkeitä?
- Onko olemassa oleville tunnuksille ollut selkeä tarve?
- Mitä tunnistepalveluita näihin liittyy? (Mikä on palvelu tässä tapauksessa? Onko luonnollinen tunniste palvelu?)
- Käytetäänkö tunnisteita tai palveluita rajapintojen kautta?

Rajaukset siitä, kenelle? Ensisijaisesti tahot, jotka voivat / ovat velvoitettuja synnyttämään tunnistetietoa keskeisiä.

Mitkä ovat kaikkein tärkeimmät tunnisteiden kohteet? Mikä on kohdealue? Mihin kaikkeen tämä liittyy? Tärkeitä kohteita ovat asiat ja objektit.

Esimerkiksi asioille ja asiakirjoille muodostuu lukuisia eri tunnisteita niiden elinkaaren aikana. Tavoitteena on pysyvä tunniste tai erillisten tunnisteiden linkittäminen. Tarvitaan palvelu, jota kautta tunnisteita on saatavissa ja palvelun pitäisi olla hyvin skaalautuva (asioita ja asiakirjoja syntyy lukumääräisesti paljon joka päivä).

Metatietojen alueelta on tehty suositustyötä mm. asianhallintaan ja rekistereihin liittyen.

Pitäisi pystyä rajaamaan asiaa jotenkin, että voidaan lähteä työstämään. Linjauksia ja rajoituksia voidaan kysyä hankkeen ohjaukselta (Suvi, Anne).

Aiemmin tehtyä työtä:

JHS-suosituksia muutama, MDM-esiselvitys, metatietopalvelun esiselvitys

Kansainvälinen näkökulma:

EU:n tietosuoja-asetus otettava jollain tasolla huomioon. Eri EU-maiden tilanne, ja lisäksi erityisesti Viron tilanne kannattaa käydä läpi.

5 Työnjaon ja aikataulun suunnittelu

Sovittiin aikatauluista ja työnjaosta.

Lähdetään hahmottelemaan lopputulosta raporttipohjan kautta. Sovittiin, että sihteeri laatii peruspohjan Google-dokumenttina.

Lisäksi lähdetään laatimaan kyselypohjaa niinkään Google-dokumenttina. Puheenjohtaja ja sihteeri laativat tämän pohjan ja sitä työstetään kesän aikana ennen seuraavaa kokousta. Jessica lupautui toimimaan tämän työn vetäjänä.

Alustavasti sovittiin, että kysely lähetetään syksyllä verkkokyselyinä.

Muu materiaali jaellaan pääsääntöisesti julkict-wikin kautta.

Yleinen keskustelu käydään sähköpostilla.

Kokousaikataulu:

- Seuraava kokous pidetään 25.8. klo 12:00-14:30

Kokousten teemat

- Kokous 2: Nykytila (1. painopiste, ehkä pienet esittelyt)
- Kokous 3: Käytänteet ja elinkaari
- Kokous 4: Menettelymallit, palvelut, yleistason hallinta ja vastuutahot
- Kokous 5: Kehittämistarpeet (2. painopiste, esim. asia)
 - Asiaan liittyen järjestettäisiin erillinen työpaja syyslokakuussa, työtapana ryhmätyöskentely
- Kokous 6: Koostekokous, raportin viimeistely ja esittely

6 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.

Jakelu Työryhmän varsinaiset jäsenet ja varajäsenet

Tiedoksi Suvi Remes, Anne Kauhanen-Simanainen, Pauliina Komulainen